

**BIZNESDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIK VA IQTISODIY
MUAMMOLARI UCHUN YECHIMLAR**

Madaminova Gulruxsor Xurshidjon qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Buxgalteriya hisobi fakulteti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada biznesda moliyaviy xavfsizlikning ahamiyati, iqtisodiy muammolar va ularning oldini olish bo'yicha samarali strategiyalar yoritilgan. Shuningdek, biznesni moliyaviy jihatdan barqaror qilish uchun tavsiyalar va tahliliy ma'lumotlar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *Biznes, moliyaviy xavfsizlik, iqtisodiy muammolar, risklarni boshqarish, kapital boshqaruvi, investitsiyalar, daromad barqarorligi, naqd pul oqimi, likvidlik.*

Biznes muvaffaqiyati ko'p jihatdan moliyaviy xavfsizlik va barqarorlikka bog'liq. Har qanday korxona iqtisodiy muammolar, moliyaviy inqirozlar va kutilmagan risklarga duch kelishi mumkin. Ushbu maqolada biznesning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash hamda iqtisodiy muammolarga qarshi samarali strategiyalar ishlab chiqish bo'yicha tavsiyalar beriladi. Moliyaviy xavfsizlik korxonalar uchun strategik ustuvorlik bo'lib, uzoq muddatli barqaror rivojlanishning kalitidir.

Moliyaviy xavfsizlik deganda inson yoki tashkilotning moliyaviy jihatdan barqaror bo'lishi, kutilmagan moliyaviy qiyinchiliklardan himoyalaniishi va uzoq muddatli moliyaviy maqsadlariga erishish imkoniyatidir. Moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash uchun bir nechta muhim jihatlar mavjud.

Birinchidan, barqaror daromad manbaiga ega bo'lish lozim. Muntazam va yetarli daromad insonning kundalik ehtiyojlarini qondirishga, shuningdek, kelajakka ishonch bilan qarashga yordam beradi. Ikkinchidan, favqulodda holatlar uchun zaxira jamg'armalar yaratilishi kerak. Ish yo'qotish, sog'liq bilan bog'liq muammolar yoki kutilmagan xarajatlar yuzaga kelganda, bu jamg'armalar moliyaviy muammolarni yengillashtiradi.

Shuningdek, qarz va majburiyatlarni to'g'ri boshqarish muhim ahamiyatga ega. Kreditlar va qarzlarni o'z vaqtida to'lash, ortiqcha qarzga botmaslik moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi. Moliyaviy xavfsizlikni ta'minlashning yana bir yo'li – sarmoya kiritish va aktivlarga ega bo'lishdir. Pulni faqat sarflash emas, balki uni ko'paytirish ham muhimdir.

Bundan tashqari, inflatsiya va iqtisodiy o‘zgarishlarga moslashish, shuningdek, moliyaviy bilim va rejalashtirish ko‘nikmalariga ega bo‘lish ham katta ahamiyatga ega. Shaxs yoki tashkilot moliyaviy rejalashtirish orqali o‘z mablag‘larini samarali boshqarsa, u kelajakda moliyaviy mustaqillikka erishishi mumkin.

Moliyaviy xavfsizlik quyidagi omillarga bog‘liq:

- Xarajatlarni samarali boshqarish;
- Kapital oqimining doimiy nazorati;
- Risklarni boshqarish strategiyalari;
- Moliyaviy zahiralarning mavjudligi;
- Sarmoya kiritishning maqbulligi;
- Moliyaviy audit va ichki nazorat tizimi.

Iqtisodiy muammolar – bu davlat, jamiyat yoki shaxs darajasida yuzaga keladigan moliyaviy qiyinchiliklar bo‘lib, ular turmush darajasi, biznes rivojlanishi va ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu muammolar orasida inflatsiya, ishsizlik, qashshoqlik, davlat qarzi va savdo balansining buzilishi kabi omillar mavjud.

Inflatsiya mahsulot va xizmatlar narxining oshishiga olib kelib, odamlarning xarid qobiliyatini pasaytiradi. Bu, ayniqsa, kam daromadli oilalar uchun jiddiy muammo hisoblanadi. Ishsizlikning ortishi esa aholining daromadsiz qolishiga va turmush darajasining pasayishiga sabab bo‘ladi. Shuningdek, qashshoqlik darajasi oshishi natijasida ijtimoiy tengsizlik kuchayadi. Davlat qarzining ortishi iqtisodiy barqarorlikka tahdid solib, kelajak avlodlar uchun moliyaviy yuk bo‘lishi mumkin. Savdo balansining buzilishi esa milliy valyutaning qadrsizlanishiga va import mahsulotlari narxining oshishiga olib keladi. Bundan tashqari, moliyaviy inqirozlar bank tizimining beqarorligi, aksiyalar bozorining qulashiga sabab bo‘lib, investitsiyalar hajmining qisqarishiga olib keladi.

Bizneslar turli xil iqtisodiy muammolarga duch kelishi mumkin. Ularning asosiylari quyidagilar:

Muammo turi	Sabablari	Ta’siri
Naqd pul oqimining yetishmovchiligi	Moliyaviy rejalashtirishning yetishmasligi	To‘lov qobiliyatining pasayishi, kreditorlik majburiyatlari ortishi
Inflyatsiya ta’siri	Narxlarning oshishi	Ishlab chiqarish xarajatlarining ortishi, iste’molchilar talabining pasayishi

Muammo turi	Sabablari	Ta'siri
Kreditga bog‘liqlik	Haddan tashqari kredit mablag‘lariga tayanish	Qarz yukining ortishi, foiz xarajatlari oshishi
Savdo hajmining kamayishi	Iqtisodiy beqarorlik, talabning pasayishi	Korxona daromadlarining pasayishi, bankrotlik xavfi
Soliq bosimining oshishi	Soliq stavkalarining yuqoriligi	Ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi, foyda kamayishi

O‘zbekistonda biznes yuritishda moliyaviy xavfsizlikni ta’minlash va iqtisodiy muammolarni yengib o‘tish muhim masalalardan biridir. Tadbirkorlar va korxonalar iqtisodiy beqarorlik, inflatsiya, valyuta kurslarining o‘zgarishi, kredit yuklari va raqobat muammolariga duch kelishadi. Ushbu muammolarga samarali yechim topish biznesning uzoq muddatli barqarorligi va rivojlanishi uchun muhimdir. Moliyaviy xavfsizlikni ta’minlash uchun birinchi navbatda moliyaviy boshqaruvni takomillashtirish kerak. Korxonalar aniq byudjet va moliyaviy rejalashtirish tizimlarini joriy qilishi, daromad va xarajatlarni nazorat qilishni kuchaytirishi lozim.

Shuningdek, kutilmagan iqtisodiy o‘zgarishlarga tayyor turish uchun zaxira jamg‘armalar yaratish tavsiya etiladi. Qarz va kredit yuklarini optimallashtirish ham muhim strategiyalardan biridir. Biznes kreditlardan foydalanganda ularning foiz stavkalari va qaytarish shartlarini chuqur tahlil qilishi lozim. Davlat tomonidan taklif etilayotgan imtiyozli kreditlar va subsidiyalar biznesga qo‘shimcha imkoniyat yaratadi. Iqtisodiy muammolarni hal qilish uchun importga qaramlikni kamaytirish va mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish lozim. Valyuta kursi o‘zgarishiga moslashish uchun mahalliy xomashyodan kengroq foydalanish va uzoq muddatli yetkazib beruvchilar bilan barqaror hamkorlik qilish tavsiya etiladi. Ishsizlik va malakali kadrlar yetishmovchiligi muammosini hal qilish uchun biznes subyektlari o‘z xodimlari uchun malaka oshirish dasturlarini yo‘lga qo‘yishi, shuningdek, oliy o‘quv yurtlari bilan hamkorlikda ta’lim va amaliyot dasturlarini tashkil etishi lozim. Bozor raqobati va korrupsiya muammolariga qarshi kurashish uchun biznes shaffoflik tamoyillariga amal qilishi, elektron platformalardan foydalanishi va qonuniy me’yorlarga rioya qilishi zarur. Mijozlar talabini o‘rganish va innovatsiyalarni joriy etish orqali biznes jarayonlarini optimallashtirish mumkin. Raqamli texnologiyalarni qo‘llash va mahsulot sifatini oshirish biznesning bozor raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, biznesning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash va iqtisodiy muammolarga barqaror qarshi turish uchun puxta rejalashtirish, risklarni minimallashtirish va daromad manbalarini diversifikatsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Yuqoridagi strategiyalar orqali har qanday korxona o'z moliyaviy barqarorligini oshirishi va iqtisodiy muammolarni muvaffaqiyatli yengib o'tishi mumkin. Bundan tashqari, biznes sohasidagi texnologik innovatsiyalar va avtomatlashtirilgan moliyaviy tizimlardan foydalanish ham muhim hisoblanadi. O'zbekistonda biznesning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash va iqtisodiy muammolarga qarshi kurashish samarali rejalashtirish, davlat tomonidan taqdim etilayotgan imkoniyatlardan foydalanish hamda zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish orqali amalga oshirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari. O'zbekiston Respublikasi Rasmiy Gazetasi. <https://lex.uz>
2. Karimov, U. (2019). Biznesni boshqarish asoslari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya instituti nashriyoti.
3. Saidov, A. (2021). Korxona iqtisodiyoti va moliyaviy boshqaruvi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
4. Abduqodirov, A. (2020). Raqamli iqtisodiyot va biznes innovatsiyalari. Toshkent: Iqtisodiyot va biznes akademiyasi.
5. Mishkin F. S. (2019). “Moliyaviy tizim iqtisodiyoti”.